

ทายาทช่างศิลปหัตถกรรม

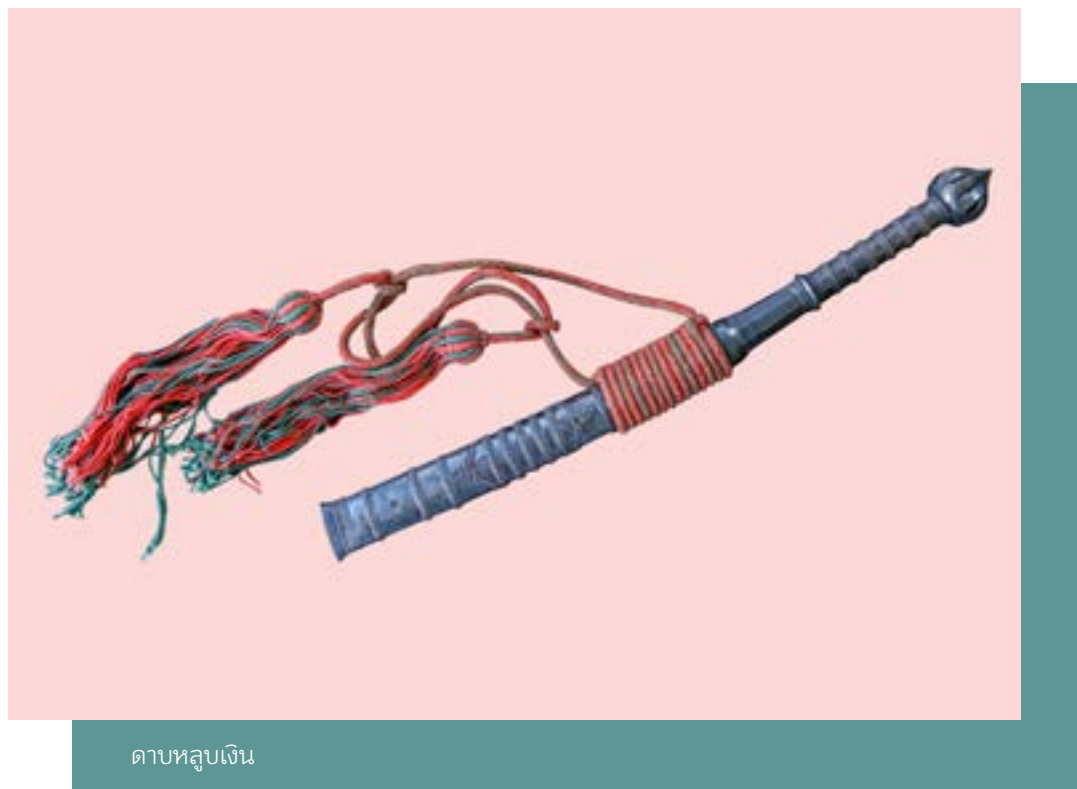
นายธีรวัช แก้วอุด

หลุบเงิน

จังหวัดเชียงใหม่

“ หลุบเงิน หลุบทอง เป็นงานที่เคยสูญหายไปจากแผ่นดินไทย
เมื่อผมได้มีโอกาสรื้อฟื้นงานขึ้นมาอีกครั้ง จึงตั้งใจทำทุกผลงานอย่างดีที่สุด
เพื่อวันหนึ่งเราต้องจากไป แต่ผลงานของเราจะยังคงอยู่
คงไว้เป็นมรดกให้คนรุ่นหลังที่ในปัจจุบันแทบไม่มีใครรู้จักแล้ว
ให้ได้เห็นถึงคุณค่าภูมิปัญญาในอดีตที่ยังมีลมหายใจ ”

ดาบหลุบเงิน

งานหลุบเงิน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวล้านนาที่ใช้ในการประดับตกแต่งหรือซ่อมแซมฝักดาบ ด้ามดาบ หรือมีดที่ชำรุด ซึ่งชาวล้านนาเชื่อว่าเป็นเครื่องรางของขลัง หากชายใดพกมีดหลุบติดตัว จะสามารถป้องกันภัยอันตราย กันภูตผีและกันสิ่งชั่วร้ายได้ คนโบราณจึงนิยมพกมีดหลุบติดตัว เมื่อต้องเดินทางไปต่างบ้านต่างเมือง

หลุบ มีความหมายว่า “หุ้ม” นิยมทำขึ้นเพื่อห่อหุ้มฝักมีด ฝักดาบ งาช้าง เพื่อความคงทนและคงความสวยงามของวัตถุที่นำมาหุ้ม ในอดีตต้องเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์เท่านั้นจึงจะสามารถครอบครองงานหลุบเงิน หรือหลุบทองคำได้ เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอำนาจและบารมี เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ความนิยมในการใช้งานหลุบเงินกลับลดน้อยลงไป จนแทบไม่เป็นที่รู้จักของคนรุ่นหลังแล้ว ทำให้งานหลุบเงินในปัจจุบันกลายเป็นของเก่าเก็บและคงไว้เพื่อการอนุรักษ์

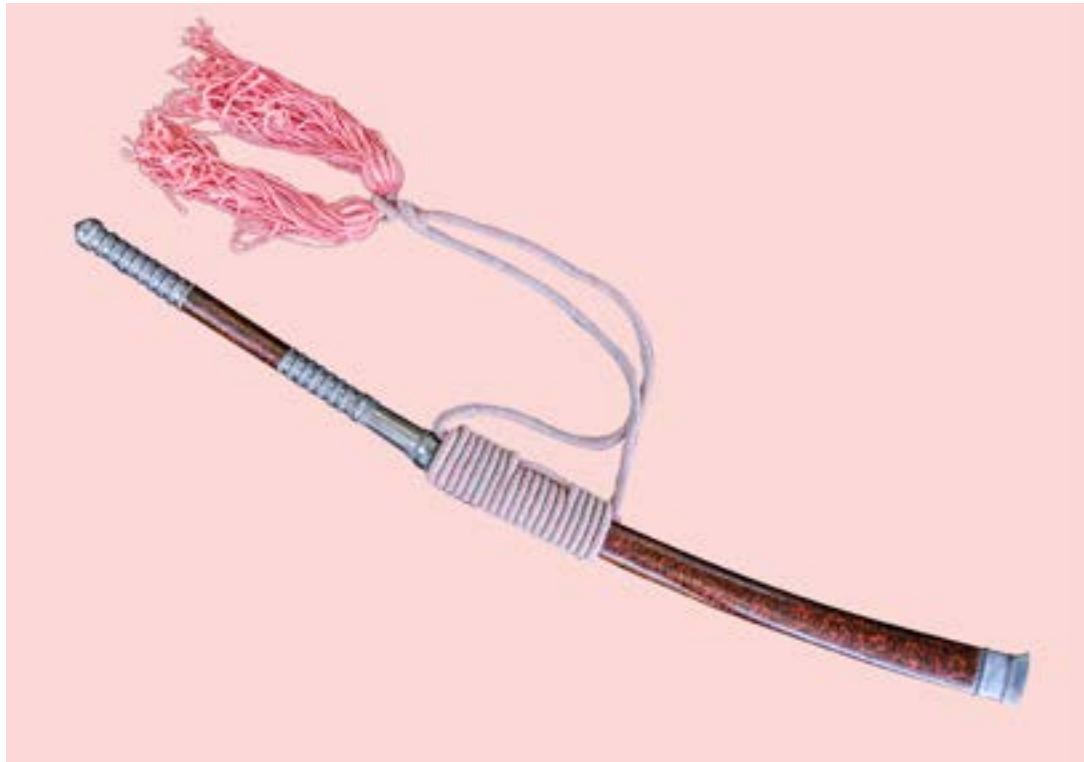

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายธีรวัช แก้วอุด ถือได้ว่าเป็นคนวัยหนุ่มคนสำคัญ ที่มีความเข้าใจและเห็นค่าในการสานต่องานหลุบล้านนา ด้วยแรงบันดาลใจจากการได้เห็นดาบหลุบเงินเก่าแก่ในท้องถิ่นที่ชำรุดเสียหาย แต่ไม่สามารถหาช่างฝีมือในการซ่อมแซมได้ จึงทำให้นายธีรวัช เกิดความสนใจที่จะซ่อมแซมด้วยตนเอง จึงเริ่มค้นคว้าหาข้อมูลอย่างจริงจังนับแต่นั้น ประกอบกับได้พบเห็นมรดกชาติมีดดาบโบราณที่บรรพบุรุษได้ฝากเอาไว้ใต้ถุนบ้าน ทำให้ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้นายธีรวัช มุ่งมั่นสืบค้นและทดลองลงมือทำงานหลุบเงินด้วยตนเอง ตั้งแต่อายุได้เพียง 17 ปี

นายธีรวัช ได้มีโอกาสเรียนรู้การทำงานจากครูเสถียร ณ วงศ์รักษ์ และครูหัตถชัย สุริยา ที่เป็นผู้คอยชี้แนะการทำงานด้านอาวุธโบราณล้านนา เป็นจุดเริ่มต้นให้ได้เรียนรู้พื้นฐานการเชื่อมงานโลหะ การหุ้มโลหะ และเทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานโลหะ มุ่งเน้นสร้างสรรค์งานหลุบที่แสดงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของล้านนาโบราณ โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับศาสตราวุธ เช่น ดาบ หอก ทวน ศาสตราพร เป็นต้น โดยมีทั้งงานที่นายธีรวัชสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ และงานบูรณะซ่อมแซมของเก่าแก่โบราณ พร้อมกับเผยแพร่งานหลุบให้ชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักอย่างต่อเนื่อง จวบจนถึงปัจจุบัน

ดาบหลุบเงิน

มีดหลุบเงิน

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

นายธีรวัช เป็นช่างรุ่นใหม่ผู้มีความสามารถรอบด้าน ทั้งการเขียนลวดลาย การฉลุโลหะ การเชื่อมลาย และ กระบวนการทำงานหลุบในทุกขั้นตอน ถือเป็นช่างเพียงคนเดียวที่เป็นผู้รื้อฟื้นงาน “หลุบเงิน” หัตถกรรมโบราณที่สูญหายไปนานนับหลายร้อยปี จนแทบไม่เหลือ ข้อมูลที่ถูกรื้อฟื้นไว้ให้ศึกษา มีเพียงชิ้นงานโบราณที่ผู้เฒ่าผู้แก่หรือนักสะสมยังคงอนุรักษ์ไว้ นายธีรวัช กลับมีความศรัทธาและมุ่งมั่นที่จะทำให้งานหลุบเงินกลับมาเป็นที่ยอมรับอีกครั้ง โดยการเรียนรู้จากชิ้นงานเก่าด้วยตนเอง ลองผิดลองถูก คิดค้น ประยุกต์ ดัดแปลง ขึ้นใหม่ทั้งหมด ทั้งการพัฒนาในส่วนเครื่องมือนำเพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานให้ออกมาเหมือนงานดั้งเดิมมากที่สุด

การทำงานหลุบ สามารถใช้โลหะได้หลากหลายชนิด เช่น เงิน ทองคำ ทองแดง ทองเหลือง นาก ใช้หุ้มลงบนวัตถุที่ต้องการ เช่น ฝักมิด ฝักดาบ งาช้าง หอก ทวน และศาสตราวุธ เป็นต้น โดยจัดวางโลหะให้ได้สัดส่วนตามแบบดั้งเดิมให้ได้มากที่สุด การทำงานหลุบแบบล้านนามี 2 ลักษณะ คือ

1. การหุ้มเกลี้ยงเงินใหม่ (เงินลายด้วยเส้นลวด) ด้วยวิธีการนำโลหะมารีดเป็นแผ่นให้บาง ยาวตามขนาดที่ต้องการ ดึงเส้นลวดสำหรับตอกไขปลา เพื่อทำลายเส้น นิยมทำเป็นลวดลาย เช่น เส้นเปีย เส้นมังกรพันหลัก ไขปลา ลายโขง เป็นต้น

2. การสลักฉลุเงินใหม่ (ตอกลายและเดินเส้นลวด) ด้วยวิธีการออกแบบลวดลายให้เข้ากับชิ้นงาน โดยอิงตามจารีตประเพณีดั้งเดิม นิยมทำเป็นลวดลาย เช่น ลายเครือเถา ลายมังกร ลายนาค ลายเมฆด้น เป็นต้น

นายธีรวัช มีความเชี่ยวชาญในการเดินลวดลายด้วยเส้นเงินขนาดเล็ก ไปจนถึงเส้นเงินที่มีขนาดเล็กมากเพียง 0.35 มิลลิเมตร ขนาดเท่าเส้นไหม จึงเรียกว่าเส้นไหมเงิน ใช้เป็นเส้นเกลียวเพื่อเดินเส้นเป็นลวดลายความยากที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ทักษะฝีมือและความชำนาญอยู่ที่ เส้นไหมเงินที่มีขนาดเล็กที่ต้องนำมาเผาไฟเพื่อเชื่อมกับแผ่นโลหะ หากไม่มีความชำนาญมากพอจะทำให้เส้นไหมเงินละลาย จนไม่สามารถนำมาเชื่อมเข้ากับตัวแบบได้ หากเผาน้อยเกินไป เส้นไหมเงินก็จะไม่ละลาย ทำให้ไม่สามารถเชื่อมเข้ากับตัวโลหะได้เช่นกัน

อีกหนึ่งเทคนิคที่นายธีรวัช มีความชำนาญ คือ การเขียนลวดลายผลงานหีบศาสตราวุธไทยโบราณตามวัฒนธรรมไทยวน ด้วยการผสมผสาน 2 เทคนิคเข้าไว้ด้วยกัน คือ การเดินลายไหม และการสลักดูนให้ปรากฏไว้ในชิ้นงานเดียวกัน ทำให้ได้ผลงานเหมือนกับงานดั้งเดิมอย่างสมบูรณ์ตามแบบโบราณได้ทุกประการ

มีดหลูบเงิน

มีดหลูบเงิน

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่นในการทำงานหีบ ฝีมือ นายธีรวัช มีทั้งผลงานหีบเงินที่สร้างสรรค์ชิ้นใหม่ โดยให้มีรูปลักษณะอิงตามเอกลักษณ์ดั้งเดิมให้ได้มากที่สุด เช่น ดาบหีบเงินแบบสลักดุนลายสกุลช่าง หลวงพระบาง งานหีบเกลี้ยงเดินเส้นไหมเงินสกุลช่าง ไทลื้อ ไทยใหญ่ และผลงานโบราณที่มีนักสะสมนำมา ให้ทำการบูรณะ ซ่อมแซมตามแบบของเก่า เช่น ดาบหีบเงิน ทวนหีบเงิน มีดหีบ งานจำลองดาบทองคำ ของเจ้าเมืองร้อยเอ็ดที่มีมาแต่โบราณ เป็นต้น

ผลงานหีบที่ทำด้วยโลหะเงิน หรือ “หีบเงิน” ถือเป็นผลงานที่นายธีรวัช สร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ผลงานที่มีผู้ให้ความนิยมนำมาให้ซ่อมแซม และสั่งให้ทำ ส่วนใหญ่จะเป็นผลงานหีบในกลุ่มศาตราวุธ ประเภท ด้ามดาบ ฝักดาบ ด้ามมีด เป็นต้น ที่นิยมทำเป็นลวดลาย แบบไทยใหญ่ ลวดลายแบบไทลื้อ และลวดลายแบบ หลวงพระบาง โลหะที่นิยมนำมาทำงานหีบมากที่สุด คือ โลหะเงิน เวลาในการทำงานแต่ละชิ้น หากเป็น งานหุ้มเกลี้ยงเดินไหมจะใช้เวลาในการสร้างสรรค์งาน เพียง 1 สัปดาห์ หากเป็นงานสลักดุนเดินไหมจะใช้เวลา ประมาณครึ่งเดือน

นายธีรวัช ถือเป็นช่างทำหีบคนเดียวที่ยังคง หลงเหลืออยู่ในขณะนี้ จึงทำให้ผลงานของนายธีรวัช มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่ยอมรับและผลงานเป็นที่ ต้องการในกลุ่มนักสะสมศาตราวุธ ผลงานที่สร้าง ความภาคภูมิใจให้แก่ นายธีรวัช คือ “ดาบทองคำ” ที่ใช้จัดแสดงในงานพินิจศาสตร์ฯ ด้วยการใช้นเทคนิค การหีบทองคำมูลค่ากว่า 30 บาท โดยใช้เวลาเพียง ครึ่งเดือนจึงแล้วเสร็จ

มีดหีบเงิน

มีดหีบเงิน

ดาบหีบเงิน

ดาบหีบเงิน

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นายธีรวัช อุทิศตนเป็นผู้ถ่ายทอดการทำงานหลุบอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยทำการเผยแพร่ทุกกระบวนการทำ ได้เปิดสอนที่บ้านในชื่อ “เอือนหอยเงิน” เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหลุบและการประกอบอาวุธให้แก่ผู้ที่สนใจ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและอนุรักษ์ให้งานแขนงนี้กลับมาเป็นที่รู้จักแก่คนในยุคปัจจุบัน และเพื่อให้มีผู้สืบทอดเป็นรุ่นต่อไป

ในด้านการพัฒนาผลงาน นายธีรวัช ยังคงอนุรักษ์ในเรื่องของลวดลายและสัดส่วนจากดาบลูบเงิน หลุบทองเก่าแก่ที่พบ ยังคงใช้รูปแบบสัดส่วนตามงานดั้งเดิมเอาไว้ มีการประยุกต์งานหลุบมาทำนวัตดูอื่น ๆ ให้สวยงามแปลกตามากยิ่งขึ้น เช่น น้ำตัน พระพุทธรูป และลานหุ เป็นต้น

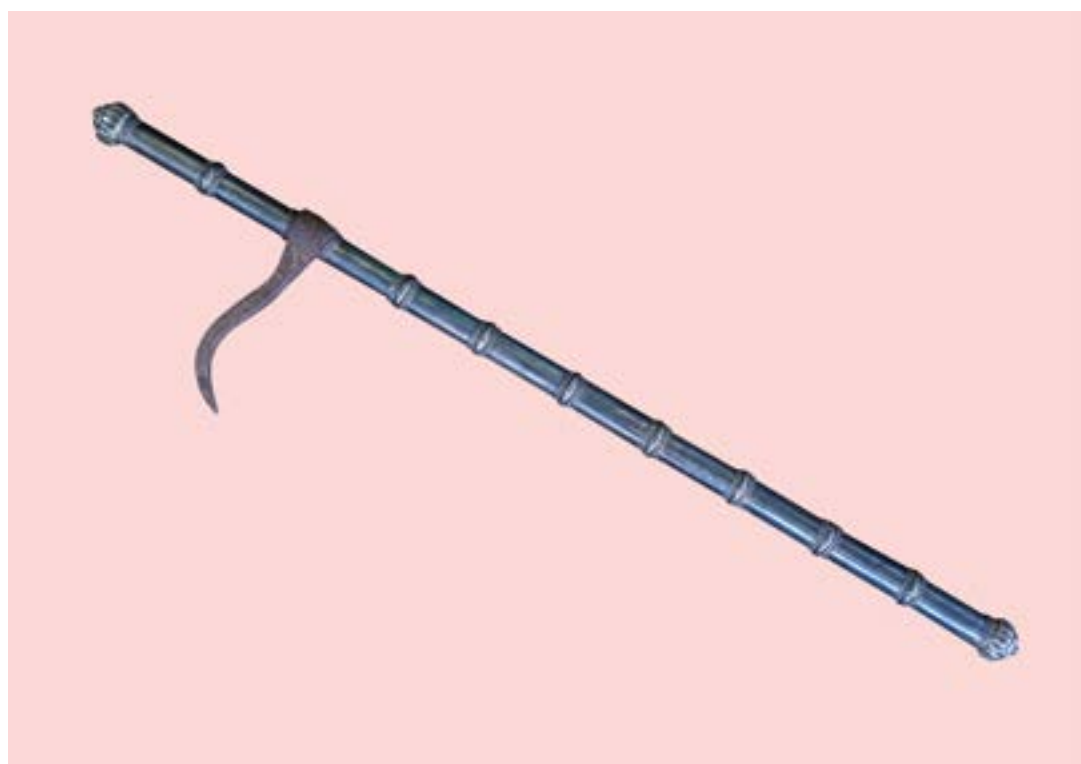
ดาบลูบเงิน

มีดลูบเงิน

ดาบลูบทอง

ตะขอลับข้างลูบเงิน